

Asia: VN/25733/2021-OKM-334

Begäran om utlåtande om utkastet till statsrådets redogörelse - ny riktning för Finlands digitala kompass

Mål 1 - Finland utvecklas som ett demokratiskt och bildat samhälle i en digitaliserad värld

Är målet en välgrundad del av Finlands digitala kompass?

2 ja, huvudsakligen

Precisera vid behov ditt svar. Har rätt saker valts för målets innehåll? Om inte, hur bör den utformas?

För att en människa skall ha bildning och digitalbildning bör hen kunna läsa och förstå vad hen läser. Vi får larm från vår skolvärld om att elevernas läs- och skrivkunnighet blir sämre. En fortsatt digitalisering av samhället kräver att alla medborgare får den läs- och skrivkunnighet som är nödvändig för att kunna fungera även i den digitala världen.

Har man i de nyckelresultat som gäller målet identifierat det innehåll som är väsentligt?

3 endast delvis

Om inte, vilka nyckelresultat saknas?

Det är positivt att digital litteracitet, medielitteracitet, AI-litteracitet och etiskt omdöme räknas upp. Som grund för all litteracitet är förmågan att ta till sig text och förstå textens innehåll och förstå vad som är viktigaste. Läskunnigheten i vårt land försämras och samhället måste börja med att satsa på den.

Det finns redan väldigt välgjord deep fake och det kan utgöra ett hot mot tillit i samhället och till och med utgöra ett hot mot vår demokrati. Det kan vara skäl att genom lagstiftning stävja existensen av deep fake.

Mål 2 - Samhällsaktörerna har en god förmåga att ta till sig och tillämpa ny och utvecklande teknik på ett hållbart och produktivt sätt

Är målet en välgrundad del av Finlands digitala kompass?

2 ja, huvudsakligen

Precisera vid behov ditt svar. Har rätt saker valts för målets innehåll? Om inte, hur bör den utformas?

Här borde man ta i beaktande människor som inte är i arbetslivet. Bildning och utbildning skall vara tillgängligt för alla oberoende om man deltar i arbetslivet eller inte.

Har man i de nyckelresultat som gäller målet identifierat det innehåll som är väsentligt?

2 ja, huvudsakligen

Om inte, vilka nyckelresultat saknas?

Här borde man nämna inverkan AI kan ha på vårt språk och våra texter. Vårt språk använder vi för att förstå omvärlden och för att tänka. Om AI utarmar vårt språk blir även vårt tänkande svagare. Allting går tillbaka till att ge alla en stark läskunnighet och stävja dåligt AI-språk.

I skolvärlden ser man redan att vissa barn och ungdomar i stället för att göra själv, tänka själv och lära sig använder AI. Det är negativt för hela vårt samhälle om vi som medborgare får en sämre förmåga att tänka och analysera. Det här måste Finland ta ställning till och söka lösningar till hur vi i en digitaliserad värld inte förlorar vår läskunnighet och vår förmåga till kritiskt tänkande.

Mål 3 - Finland är en föregångare inom digital kompetens och utveckling av tekniksektorn

Är målet en välgrundad del av Finlands digitala kompass?

2 ja, huvudsakligen

Precisera vid behov ditt svar. Har rätt saker valts för målets innehåll? Om inte, hur bör den utformas?

Viktigt är att vårt samhälle även i fortsättningen baserar sig på tillit. En hållbar digital utveckling är vad som krävs.

Har man i de nyckelresultat som gäller målet identifierat det innehåll som är väsentligt?

-

Om inte, vilka nyckelresultat saknas?

Både vid utbildning och forskning borde man lägga en större vikt på upphovsrätt och respekten för den.

De kreativa branscherna borde höras mera och respekt för upphovsrättsinnehavarens rättigheter borde genomsyra allt.

En pålitlig och rättvis datainfrastruktur kan inte skapas om den baserar sig på att upphovsrätter ignoreras.

Transparens är vid sidan av upphovsrätt det viktigaste ordet då vi diskuterar "skolning" av AI. Det innebär att företag skall kunna redovisa vilket material deras AI har skolats på och hur de har fått rätt till att använda sagda material - via avtal eller via licens.

Mål 1 - Tillgången till och kvaliteten på data samt infrastrukturerna för datahanteringen stödjer företagens värdegenerering och lösningarnas uppskalbarhet.

Är målet en välgrundad del av Finlands digitala kompass?

3 endast delvis

Precisera vid behov ditt svar. Har rätt saker valts för målets innehåll? Om inte, hur bör den utformas?

Vid formuleringen av målet har man glömt bort medborgarna. Det kan och får inte handla enbart om företagets värdegenerering.

Har man i de nyckelresultat som gäller målet identifierat det innehåll som är väsentligt?

3 endast delvis

Om inte, vilka nyckelresultat saknas?

Oklart vad utveckling innebär. Handlar det om att göra stora språkmodeller eller utveckla annan AI.

Det finns ett språkdatabestånd på finska, finlands-svenska och samiska på grund av att upphovsrättspersonerna har skapat texter på dessa språk.

I nyckelresultat 3 står: "Användning av upphovsrättsskyddade data för träning av AI-modeller så att upphovsrätten respekteras kräver modernisering av den tekniska infra-strukturen för upphovsrättsinformation, med andra ord införande av gemensamma dataspecifikationer för upphovsrätt."

Det här är väldigt svagt skrivet. Upphovsrättsskyddad text får inte användas utan att upphovsrättspersonen gett lov. Varken staten eller privata företag får använda upphovsrättsskyddad text utan lov eller ersättning.

Finland bör jobba för att underlätta möjliga licens- och/eller avtalssystem där upphovsrättspersonen får en tillräcklig och skälig ersättning för att texterna får användas vid "skolning" av AI. Det viktigaste är att upphovsrättspersonernas grundlagsskyddade (rätt till egendom) rätt att vägra låta sina texter användas till att "skola" AI respekteras.

Mål 2 - Dataförbindelserna är heltäckande, säkra och hållbara.

Är målet en välgrundad del av Finlands digitala kompass?

1 ja, helt och hållet

Precisera vid behov ditt svar. Har rätt saker valts för målets innehåll? Om inte, hur bör den utformas?

-

Har man i de nyckelresultat som gäller målet identifierat det innehåll som är väsentligt?

2 ja, huvudsakligen

Om inte, vilka nyckelresultat saknas?

-

Mål 3 - Server- och beräkningsinfrastrukturerna är energieffektiva och tillgodoser de offentliga tjänsternas, företagens och forskningens behov.

Är målet en välgrundad del av Finlands digitala kompass?

2 ja, huvudsakligen

Precisera vid behov ditt svar. Har rätt saker valts för målets innehåll? Om inte, hur bör den utformas?

Medborgarnas behov nämns inte. I mål 3 nämns endast de offentliga tjänsterna, företagens och forskningens behov.

Har man i de nyckelresultat som gäller målet identifierat det innehåll som är väsentligt?

3 endast delvis

Om inte, vilka nyckelresultat saknas?

Inverkan på klimat och miljö borde lyftas tydligare fram.

Datacentraler tar väldigt mycket energi. Det här trots att de blir mera effektiva och en del av värmen kan återanvändas. I värsta fall leder det här till att utländska företags datacentraler drar nytta av billig finsk energi och den vanliga medborgaren måste betala ett dyrare pris för sin energi. Vill vi enbart ha utländska företags datacentraler i Finland eller borde vi kräva att de hämtar någonting annat med sig? En infrastruktur som gynnar olika hållbara ekosystem för dataekonomi och ett kunnande som finländare har nytta av?

Mål 1 - Digitalisering och datadriven värdegenerering avancerar i företag.

Är målet en välgrundad del av Finlands digitala kompass?

2 ja, huvudsakligen

Precisera vid behov ditt svar. Har rätt saker valts för målets innehåll? Om inte, hur bör den utformas?

Vi vill igen föra fram att det är olagligt att "träna" eller "skola" AI på upphovsrättskyddat material. Staten måste därmed göra det möjligt för upphovsrättspersonerna att licensiera material mot en skälig ersättning om de så vill. Den viktigaste delen av upphovsrätt är rätten att vägra låta andra använda dina verk. Den rätten får inte försvagas här!

Har man i de nyckelresultat som gäller målet identifierat det innehåll som är väsentligt?

2 ja, huvudsakligen

Om inte, vilka nyckelresultat saknas?

Upphovsrätt måste respekteras. För att upphovsrätt skall kunna respekteras behövs transparens. Då generativ AI skapas används ofta upphovsrättskyddat material. För att upphovsrättspersonerna skall kunna bevaka sin rätt krävs transparens. Finland bör jobba för att man både på EU-nivå och i Finland respekterar upphovsrättslagstiftning och bland annat Bern konventionen. Företag som skapar generativ AI skall kunna redogöra för vilket "träningmaterial" som använts (transparens).

Mål 2- Bättre produktivitet och konkurrenskraft i företagen genom lyckad implementering av ny teknik

Är målet en välgrundad del av Finlands digitala kompass?

2 ja, huvudsakligen

Precisera vid behov ditt svar. Har rätt saker valts för målets innehåll? Om inte, hur bör den utformas?

Upphovsrätt skall respekteras. Det här borde stå inskrivet vid alla mål.

Har man i de nyckelresultat som gäller målet identifierat det innehåll som är väsentligt?

2 ja, huvudsakligen

Om inte, vilka nyckelresultat saknas?

Det är olagligt att "träna" eller "skola" AI på upphovsrättskyddat material. Staten måste därmed göra det möjligt för upphovsrättspersonerna att licensiera material mot en skälig ersättning om de så vill. Den viktigaste delen av upphovsrätt är rätten att vägra låta andra använda dina verk. Den rätten får inte försvagas. Företag som skapar generativ AI skall kunna redogöra för vilket "träningmaterial" som använts (transparens).

Mål 1- Digitala offentliga tjänster utgör kompatibla servicehelheter som möjliggör smidig ärendehantering och hög produktivitet.

Är målet en välgrundad del av Finlands digitala kompass?

2 ja, huvudsakligen

Precisera vid behov ditt svar. Har rätt saker valts för målets innehåll? Om inte, hur bör den utformas?

Oberoende av den tekniska utvecklingen har en individ alltid rätt att bli hörd i ett ärende som berör hen. Besluten skall alltid vara väl motiverade och man skall kunna överklaga dem. Tjänsteansvaret får inte urvattnas. Bakom allting skall alltid finnas en tjänsteman som är ansvarig. Felaktiga beslut får inte skyllas på teknik! Teknik får inte leda till godtycke.

Har man i de nyckelresultat som gäller målet identifierat det innehåll som är väsentligt?

2 ja, huvudsakligen

Om inte, vilka nyckelresultat saknas?

Automatisering får inte leda till att medborgare inte har tillgång till en människa/tjänsteman som kan ge råd och hjälp. Det måste finnas alternativa sätt förutom digitalisering för att få sitt ärende skött.

Mål 2 - Den offentliga förvaltningen administrerar datan, tekniken och infrastrukturen för de centrala samhällsfunktionerna på ett säkert, tillförlitligt och kostnadseffektivt sätt, vilket säkerställer samhällets funktionsförmåga i alla situationer.

Är målet en välgrundad del av Finlands digitala kompass?

2 ja, huvudsakligen

Precisera vid behov ditt svar. Har rätt saker valts för målets innehåll? Om inte, hur bör den utformas?

-

Har man i de nyckelresultat som gäller målet identifierat det innehåll som är väsentligt?

2 ja, huvudsakligen

Om inte, vilka nyckelresultat saknas?

-

Mål 3 - Den offentliga förvaltningen fungerar produktivt genom användning av artificiell intelligens och ny digital teknik.

Är målet en välgrundad del av Finlands digitala kompass?

2 ja, huvudsakligen

Precisera vid behov ditt svar. Har rätt saker valts för målets innehåll? Om inte, hur bör den utformas?

Om och när den offentliga förvaltningen tar i bruk AI skall det göras öppet och transparent. Att använda en så kallad agent får inte urvattna tjänsteansvaret. Det skall alltid finnas en tjänsteman som är ansvarig för beslutet.

Har man i de nyckelresultat som gäller målet identifierat det innehåll som är väsentligt?

2 ja, huvudsakligen

Om inte, vilka nyckelresultat saknas?

Den offentliga förvaltningen måste tillsammans med den som utvecklat den ifrågavarande AI-tjänsten vara ansvarig för att materialet AI "tränats" på inte bryter mot upphovsrätt. Det innebär att det är transparent vilket material som har använts och man har ingått avtal med upphovsrättspersonerna eller köpt en licens för att få använda det.

Sektorsövergripande ledarskap och samarbete

Är principerna för ledarskap och samarbete kring digitaliseringen välgrundade delar av Finlands digitala kompass?

2 ja, huvudsakligen

Precisera vid behov ditt svar. Har rätt saker valts för innehållet? Om inte, hur bör den utformas?

-

Helheten av den digitala kompassens mål och nyckelresultat

Saknas det något väsentligt i den digitala kompassens mål och nyckelresultat i allmänhet? Bör något delområde prioriteras eller avprioriteras?

Ett beständigt och rättvist AI-ekosystem kräver att upphovsrätt respekteras. Upphovsrätt och upphovsrättsinnehavare respekteras då verk inte används till "skolning" av AI utan lov.

Företag som bygger upp/"skolar" AI måste förutsättas vara transparenta gällande det material det vill säga gällande de verk som använts.

Ersättningen som kan baseras på avtal eller licens skall vara skälig. En upphovsrättsperson har alltid rätt att förbjuda att hans verk används.

Uppföljning av resultat och bedömning av genomslag

Vilka mätare identifierar ni för att mäta framskridandet av målen och nyckelresultaten?

-

Hur bör den digitala kompassens genomslag mätas på nationell nivå?

-

Beskrivning av verksamhetsmiljön

Geopolitisk och ekonomisk verksamhetsmiljö

-

Säkerhet och resiliens

-

Kritisk teknik och innovationer

-

Välbefinnande och samhällliga förändringar

-

Reglering av digitaliseringen och dataekonomin

-

Samarbete och interoperabilitet

-

Nya teman

Artificiell intelligens

AI beskrivs väldigt positivt och man påstår bland annat att AI kan hjälpa till att lösa klimatkrisen. Det här känns naivt.

Det finns inte ett ord om möjlig massarbetslöshet förorsakad av att AI kan göra vissa jobb överflödiga. En mängd jobb kan försvinna och har försvunnit ute i världen. Det skulle vara önskvärt att en sådan möjlighet ens skulle nämnas i materialet

I sig är det bra att AI har lyfts fram. Vi önskar att upphovsrätt och upphovsrättsinnehavarens rätt till en skälig ersättning skulle ha fått mera utrymme.

Säkerhet

-

Välbefinnande

-

Samarbete och interoperabilitet

-

Den digitala kompassen som helhet

Hur bedömer du den digitala kompassen som helhet?

Upphovsrätt och upphovsrättsinnehavarens rätt skall respekteras på alla nivåer. Det här innebär att AI-företag precis som andra företag förbinder sig till att enbart använda verk som de genom licens eller avtal fått tillgång till.

Språk är viktigt. Vi har ett levande språk på grund av att författare skriver sina verk på finska, svenska och samiska. Ingen får stjäla verken och använda dem utan ersättning i sitt eget företagande.

Upphovsrätt skyddar de kreativa branscherna. Det kan inte finnas en pålitlig informationsinfrastruktur utan respekt för upphovsrätt.

Övriga kommentarer

Om kommentaren inte lämpar sig för andra punkter på blanketten, kan du lämna den här.

-

Tverin Marica
Finlands svenska författareförening